



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

LA SEGONA GUERRA MUNDIAL AMB MIRADA EBRENCA

INTRODUCCIÓ

L'abril de 1939 la lluita per a molts combatents de la nostra guerra civil no es va acabar; als que es van veure forçats a exiliar-se els esperava un conflicte pitjor: La Segona Guerra Mundial. Els republicans exiliats van trobar-se immersos de ple en la guerra, formant part de tots els exèrcits, arreu dels escenaris bèl·lics i en la majoria dels enfrontaments. Entre tots ells un percentatge considerable de catalans i ebrenca van lluitar i van patir tots els desastres d'aquell conflicte, des dels camps de batalla i la resistència -com a soldats i guerrillers- fins com a treballadors esclaus i com a deportats a l'infern dels camps d'extermini nazis. De tots ells volem evocar-ne el record.

PROGRAMA

Dimarts - 16:45 h a 18:45 h – Centre UNED Tortosa

Sessió 1 - 13 d'octubre de 2026

Jordi Mulet Baubí - Historiador, professor i gestor cultural.

“Causes d'una guerra anunciada”.

Com és possible que el món tornés a caure en un conflicte global només vint anys després de la "guerra que havia d'acabar amb totes les guerres"? En aquesta sessió desgranarem l'espiral de ressentiment, la crisi econòmica devastadora i l'ascens del fanatisme que van empènyer la humanitat al límit. Farem una anàlisi de les claus que van portar a la guerra més devastadora del segle XX.

Sessió 2 - 22 d'octubre de 2026 (DIJOUS)

Roc Salvadó Poy - Historiador i escriptor.

“Evolució del conflicte: de guerra en guerra”.



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

L'epicentre de la Segona Guerra Mundial, com abans en la Primera, va ser Europa. El setembre de 1939 l'Alemanya nazi va envair Polònia i acte seguit Gran Bretanya i França van declarar la guerra al país agressor. A partir d'este moment inicial el conflicte es va anar estenent, primer per Europa, després pel Nord d'Àfrica i a partir de 1941, amb la invasió germànica de l'URSS i, especialment, amb l'entrada en guerra del Japó i els EUA, va afectar el Pacífic, l'Extrem Orient, la Xina i les colònies europees de la zona. Un altre escenari encara més extens va ser el dels oceans amb els enfrontaments aeronaus i la guerra submarina. Una guerra total i una devastació absoluta, que culmina amb el llançament de la bomba atòmica.

Sessió 3 - 27 d'octubre de 2026

Daniel Arasa Favá – Periodista i escriptor.

“Espanyols, catalans i ebrencs als fronts de guerra aliats”.

Espanya va ser “no-bel·ligerant” o “neutral” durant la Segona Guerra Mundial, però desenes de milers d'espanyols i de catalans, van combatre en aquesta guerra. I, a més, en els dos bàndols. Cap país “no combatent” del món va tenir tants “combatents actius”. No hi ha cap gran batalla de la Segona Guerra Mundial a Europa i Àfrica on no es localitzen espanyols. Pel bàndol aliat n'hi havia als fronts de la Unió Soviètica i de l'Est d'Europa, amb els britànics, als exèrcits nord-americans, a Creta, l'Orient Mitjà, el Nord d'Àfrica, als vaixells de l'Atlàntic..., i fins i tot a diversos escenaris de la guerra del Pacífic entre els americans i japonesos.

I, no cal dir per què van ser els més nombrosos, amb l'exèrcit francès i la resistència francesa. Uns quants milers van anar als camps d'extermini nazis. No manquen tampoc els que feren tasques d'espionatge o propaganda. A l'altre bàndol també en van ser molts milers. El nucli principal els de la “División Azul”, però també alguns centenars de veritables nazis que pel seu compte es van sumar a les tropes alemanyes en l'etapa final de la guerra. Parlarem dels que van combatre amb els aliats, especialment amb els britànics i soviètics.

Sessió 4 - 3 de novembre de 2026

Sònia Castelló Torà - Docent de secundària i periodista.

“Voluntaris ebrencs de la División Azul (DEV): una aproximació des de la història local”.



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

S'oferirà una visió general de la *División Española de Voluntarios* (DEV), coneguda popularment com a División Azul, i del seu encaix en el context de la Segona Guerra Mundial i del primer franquisme. A partir dels casos documentats de voluntaris ebrencs, s'abordarà el procés de reclutament en el marc de la postguerra espanyola i, prenent com a base la documentació oficial localitzada i testimonis orals de familiars de divisionaris, s'analitzaran els perfils socials, les motivacions i les circumstàncies personals que van portar aquests homes a allistar-s'hi. La sessió mostrarà com l'estudi de trajectòries individuals des de l'àmbit local permet aprofundir en la comprensió d'un fenomen històric complex i sovint objecte de debat.

Sessió 5 - 10 de novembre de 2026

Jaume Camps Giró - Doctor en Història i en Estudis Humanístics, membre del Centre d'Estudis sobre Conflictes Socials de la URV.

“Els republicans esclaus de l'organització TODT en la construcció del mur Atlàntic”.

El juny de 1940 l'Alemanya nazi derrotava a França, ocupant una part del país i deixant un govern titella, el de Vichy presidit pel mariscal Petain, en una altra. L'ocupació nazi va comportar que una gran part dels republicans exiliats, es calcula uns 30.000 o més, foren enquadrats a l'Organització TODT, una organització paramilitar vinculada a l'exèrcit alemany que es dedicava a construir estructures militars. Una bona part d'aquests foren destinats a la realització d'un seguit d'elements defensius i cinc bases de submarins al llarg de la costa Atlàntica, el conegut com a Mur Atlàntic, on en molts casos les condicions de treball i de vida foren tan dures com les de la deportació.

Sessió 6 - 17 de novembre de 2026

Joan Maria Thomàs - Catedràtic d'Història Contemporània i professor Ad Honorem URV.

“La Catalunya feixista: De la II República a la Guerra Civil i a la Segona Guerra Mundial (1931-1945)”

Es farà un recorregut pel món de les extremes dretes catalanes, i especialment les feixistes, des del seu sorgiment abans de la Guerra civil i durant la República. Seguidament, s'explicarà com tant falangistes com carlins es reconstituïren a la “zona nacional”; durant la Guerra civil i com coparen càrrecs al Principat des del 1938 i 1939. També es mostrarà la col·laboració entre els



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

falangistes i els nazis i els feixistes durant la Segona Guerra Mundial, que acabaria en derrota, i amb uns anys de dificultats per a la supervivència del règim de Franco.

Sessió 7 - 24 de novembre de 2026

Joan Baptista Beltrán Reverter - Investigador de la deportació republicana de les Terres de l'Ebre als camps de concentració nazis

“Ebrencs resistents i víctimes dels camps de concentració nazis”.

Entre el 28 de gener i el 13 de febrer de 1939, quan la Guerra Civil espanyola era a les acaballes, vora mig milió de persones, entre civils i militars, van travessar la frontera francesa camí de l'exili. El maig de 1940, amb la invasió i ocupació de França per l'exèrcit alemany molts de refugiats decidiren implicar-se en la lluita contra l'ocupant i s'incorporaren a la Resistència francesa. Entre 1943 i 1944, un gran nombre de republicans, entre ells un grapat d'ebrencs, feren cap als camps de concentració nazis en ser detinguts per la seua col·laboració amb la Resistència.

Sessió 8 - 1 de desembre 2026

Pere Muñoz Hernández - Historiador.

“Els nazis alemanys a la Colònia química de Flix (1936 - 1950)”

Explorarem la memòria de la presència de nazis a la colònia química de Flix el juny de 1936, l'evacuació dels alemanys en començar la Guerra Civil, com també la ràpida recuperació de les instal·lacions fabrils després de la Batalla de l'Ebre. Sense oblidar els nazis – franquistes durant la II Guerra Mundial, la lleva del biberó alemanya i també alguns refugiats nazis.

Sessió 9 - 15 de desembre 2026

Teresa Ferré Panisello - Doctora en Mitjans, Comunicació i Cultura per la UAB, i professora la Facultat de Comunicació.

“La guerra de la persuasió: els mitjans de comunicació durant la II Guerra Mundial des d'una perspectiva europea”.

Durant el període d'entreguerres la propaganda política, i també la comercial, va viure un procés de modernització després dels primers passos



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

desenvolupats a la I Guerra Mundial. La irrupció de nous mitjans de comunicació com el cinema sonor i la ràdio van significar una novetat que, per primer cop, s'explorà a la Guerra d'Espanya. La culminació de l'ús de mitjans i tècniques persuasives va tenir lloc a la II Guerra Mundial. Aquesta sessió se centrarà especialment en quin va ser el paper dels mitjans de comunicació a Europa durant el conflicte.

Sessió 10 - 12 de gener de 2027

Gustau Moreno Pérez - Periodista.

“La participació hispànica a la Segona Guerra Mundial, en vinyetes”

La Guerra Civil espanyola va ser un camp de proves per a la Segona Guerra Mundial, i a partir del 1939 també van ser molts els espanyols que van continuar lluitant contra el feixisme al costat dels aliats, o contra el comunisme al costat dels nazis. Per tant, els còmics que narren la participació dels espanyols a la Segona Guerra Mundial són molt diversos, i en els darrers anys s'han publicat novel·les gràfiques molt destacades, com ‘Los surcos del azar’, de Paco Roca’, ‘Los 36 de La Madeleine’, de Rafael Jiménez i Alejandro Lozano, que narren les històries dels exiliats republicans que van combatre el nazisme i van ajudar a alliberar França, o ‘Infierno Azul’, de Paco Asenjo, que se centra en les vivències d'un jove voluntari de la División Azul.

Sessió 11 - 19 de gener de 2027

Toni Orensanz - Periodista i escriptor.

“Històries creuades: de la Guerra civil a la II Guerra Mundial”.

La Guerra Civil i la II Guerra Mundial continuen dialogant malgrat el pas dels anys. Avui dia, més enllà dels grans fets, tot un seguit d'històries humanes creuades, derivades les unes de les altres, i la dificultat col·lectiva d'explicar-nos i pair l'horror continuen emparentant-les. A partir de les seves recerques periodístico-literàries, l'autor ens parlarà, per exemple, de les raons que van motivar que Jan Buyse –un nazi que va acabar amagat al Priorat–, així com altres membres de les elits flamenques, abracessin l'ideari hitlerià i com, avui dia, mirar enrere continua sent difícil a Bèlgica; de la mateixa manera que, a casa nostra ens costen d'entendre determinats episodis de la Guerra Civil més enllà de les respostes ideològiques de manual. Perquè, sovint, possiblement, som poc conscients de fins a quin punt els relats propagandístics derivats de les guerres encara ho contaminen tot.



C. 2026/27

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

Sessió 12 - 26 de gener de 2027

Núria Aragonés Maigí, Sisco Ollé Garcia, Roc Salvadó Poy.

“Un tortosí a Mathausen: El fotògraf Antoni García.”.

Diàleg al voltant de la persona d'Antoni García, que va sobreviure a Mathausen, on havia estat treballant al laboratori fotogràfic del camp per la seua condició de fotògraf professional. El seu paper va ser fonamental per documentar les atrocitats nazis mercès als negatius que va aconseguir amagar i que posteriorment van ser proves de càrrec al juí de Nuremberg. Parlarà Núria Aragonés que va fer un treball de recerca de la figura d'Antoni García, Sisco Ollé, parent del fotògraf tortosí, que ens explicarà els records familiars i Roc Salvadó que relacionarà a Antoni García amb la figura del fotògraf que apareix a l'obra *KLReich* de Joaquim Amat-Pinella, també internat al camp esmentat i autor d'una de les millors novel·les sobre l'univers concentracionari.